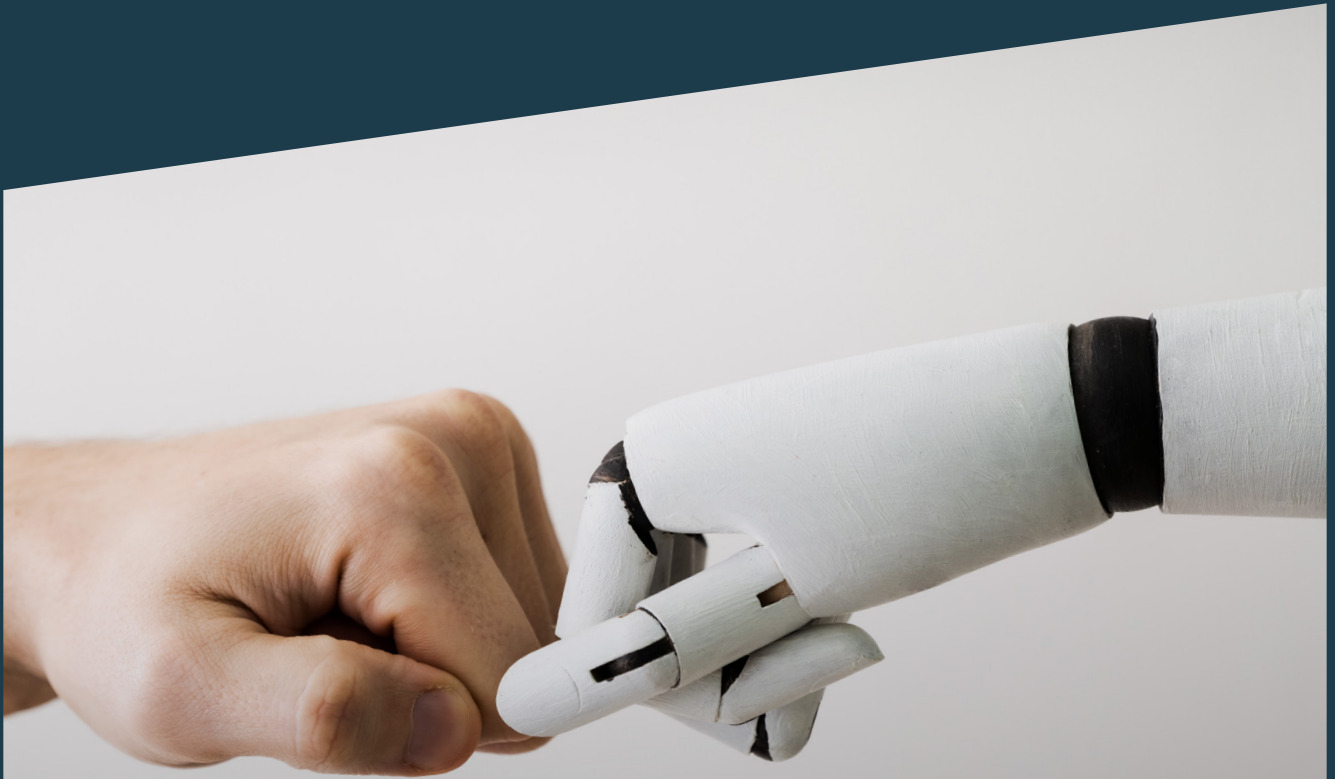

SVENSKT NÄRINGSLIV

Växla upp!

Ett reformprogram för
fler forskningsinvesteringar
i Sverige

AUGUSTI 2026

Innehåll

Förord	2
Från verkstad till världsledande	3
Näringslivetsforskning i Sverige– en översikt	4
2020-talet är inte en fortsättning på 2010-talet – nya krav på forskningspolitiken ..	7
Forskning är geopolitik	7
AI förändrar forskningen i grunden	7
Kina som framväxande ledande tekniknation	7
En demografisk kris vid horisonten	8
En historisk europeisk upprustning	8
Så ökar vi Sveriges attraktionskraft i en ny värld	9
Några avslutande ord	12

Förord

Innovationer och ett starkt näringsliv har byggt Sveriges välstånd. Men det som gjort Sverige framgångsrikt kan inte längre tas för givet. Den globala konkurrensen har hårdnat genom snabb teknikutveckling, inte minst inom AI, och ett mer osäkert geopolitiskt läge där forskning och teknologiskt ledarskap får allt större betydelse som strategiska maktmedel.

I detta nya läge räcker det inte att fortsätta som tidigare. Vill vi vara en framgångsrik kunskapsnation krävs en politik som konkret förbättrar företagens förutsättningar att investera i forskning och utveckling i Sverige. Det handlar om kompetensförsörjning, forskningssystemets utformning, internationell attraktionskraft och förmågan att snabbt omsätta forskning till ny teknik och tjänster.

Med detta inspel lyfter Svenskt Näringsliv ett antal centrala utmaningar och omvärldsfaktorer som påverkar företagens möjligheter att investera i forskning och utveckling i Sverige. Vi presenterar också ett antal viktiga reformområden som skulle stärka vårt lands konkurrenskraft i en tid av snabb förändring.

Sverige har alla förutsättningar att även i framtiden vara en världsledande forskningsnation där näringslivet kan ta nya idéer till verklighet. Men det kommer att kräva aktiva val av nästa regering.

Det är dags att växla upp.

Emil Görnerup

Ansvarig forskningspolitik

Svenskt Näringsliv

Från verkstad till världsledande

Innovation går som en röd tråd genom Sveriges moderna historia. Banbrytande teknik och tjänster har skapat världsledande företag och lagt grunden till det välstånd vi åtnjuter idag.

Aktiebolaget Atlas började som en enkel verkstad för att stödja den snabba svenska järnvägsutbyggnaden under det sena 1800-talet. Gamlestadens textilfabriker tog under tidigt 1900-tal fram en ny typ av sfäriska kullager som klarade belastningen från skeva maskinaxlar i industribyggnader som satt sig i den göteborgska leran. Idag omsätter Atlas Copco och SKF närmare 200 miljarder kronor om året och har över 80 000 anställda.

De svenska framgångarna har fortsatt under 2020-talet, med snabbväxande och innovativa techföretag.

Det är en fantastisk framgångshistoria men den manar också till ödmjukhet. Det är inte en naturlag att Sverige har ett starkt näringsliv eller ett högt välstånd. Våra stora industriföretag har ofta ett enkelt ursprung och framgången var inte på något sätt förutbestämd.

Trots det tar vi ofta den svenska kunskapsekonomin för given. Men på samma sätt som företagen provas varje dag på marknaden så provas också länders konkurrenskraft mot varandra. Allt fler länder vill klättra i värdekedjan och satsningar på kunskap ses som nyckeln till framgång. Under de senaste tjugo åren har de globala investeringarna i forskning och utveckling (FoU) tredubblats. Omvärlden springer allt snabbare.

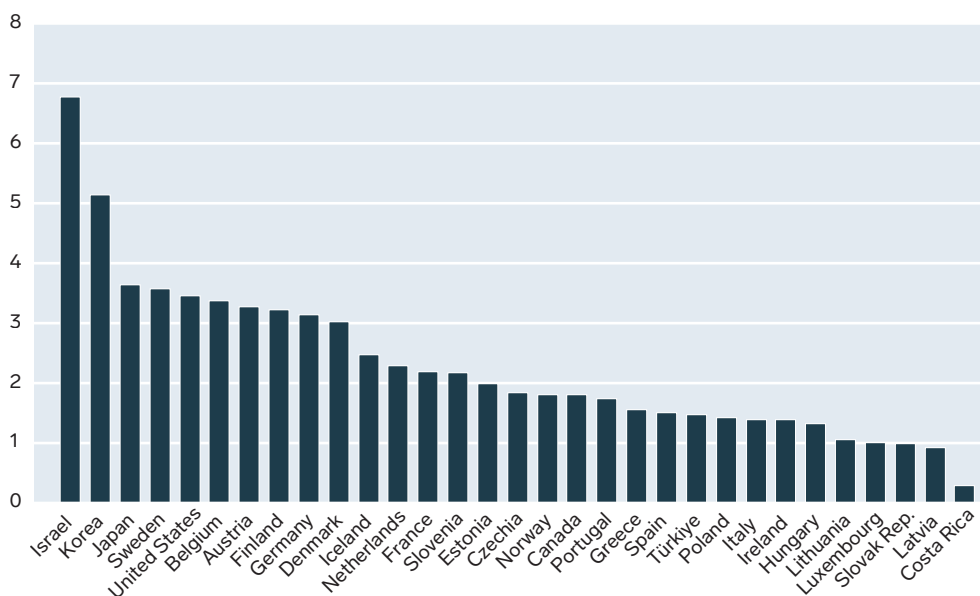
Genom detta inspel presenterar Svenskt Näringsliv förslag för den kommande mandatperioden med målet att förbättra näringslivets förutsättningar att investera i FoU i Sverige.

Näringslivets forskning i Sverige – en översikt

Sveriges starka position som forskningsnation är tydlig vid en internationell jämförelse. Mätt som andel av BNP hamnar Sveriges totala FoU-investeringar på en fjärde plats globalt, endast passerad av Israel, Sydkorea och Japan. Tätt bakom oss kommer länder som USA, Österrike och Belgien. Svensk forskning är i hög grad näringslivsdriven. Hela tre fjärdedelar sker i våra kunskapsintensiva företag.

Figur 1. FoU-investeringar som andel av BNP.

% of GDP, 2024

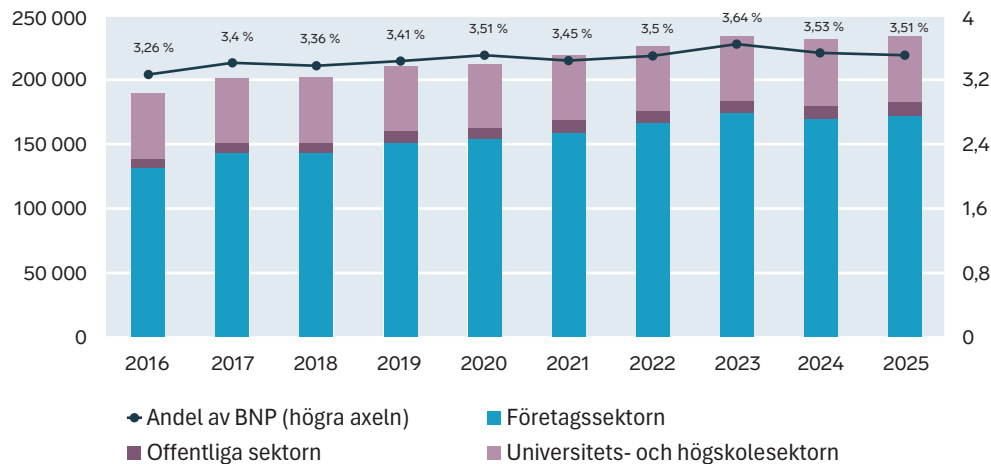

Källa: OECD

Mätt över tid har Sveriges FoU-investeringar ökat i absoluta tal men legat relativt stilla som andel av BNP. Det innebär att satsningarna på FoU följer tillväxten men inte ökar som andel av ekonomin. Sedan 2023 har trenden till och med varit svagt negativ.

Figur 2. FoU-investeringar i Sverige.

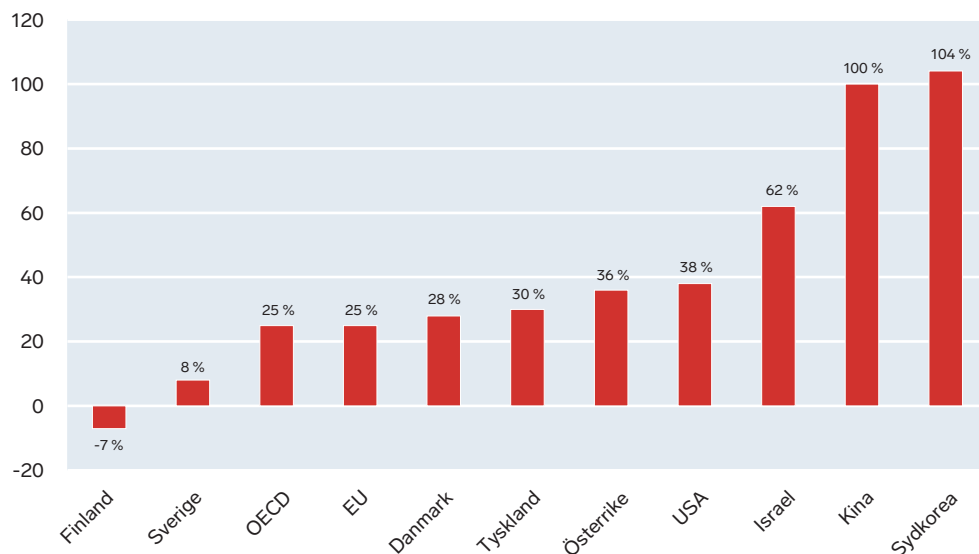
Utgifter för egen FoU efter sektor samt de totala utgifternas andel av BNP 2016–2025 (högra axeln). Fasta priser i 2025 års prisnivå, mnkr respektive procent. Preliminära uppgifter för 2025.

Källa: SCB

Mellan år 2005 och 2023 ökade FoU-investeringarna i Sverige, mätt som andel av BNP, med 8 procent. Det kan jämföras med OECD-snittet på hela 25 procent. Resultatet av den här utvecklingen är att Sverige inte längre sticker ut som forskningsnation på samma sätt som tidigare. Andra länder är på väg i kapp och förbi.

Mest häpnadsväckande är kanske USA:s starka utveckling med en ökning i FoU som andel av BNP på knappt 40 procent, starkt drivet av framgångarna för de stora techbolagen. Även Kina har under perioden från en relativt låg nivå fördubblat sina FoU-investeringar som andel av BNP.

Figur 3. Procentuell förändring i FoU-utgifter som andel av BNP mellan 2005 och 2023.

Källa: OECD

Svenskt Näringsliv menar att detta relativa tapp är en utmaning som måste tas på allvar om Sverige på sikt ska kunna behålla sin starka position som kunskapsnation. I längden räcker det helt enkelt inte att forskningsinvesteringarna följer BNP-utvecklingen. Vår förmåga att attrahera företagens forskning jämfört andra länder är ett mycket skarpt mått på vår konkurrenskraft. Ett huvudmål för forskningspolitiken under nästa mandatperiod måste vara rejält stärkta förutsättningar för näringslivet att investera i FoU i Sverige.

Stagnerade investeringar i FoU är en av Sveriges största långsiktiga utmaningar som kunskapsnation.

2020-talet är inte en fortsättning på 2010-talet – nya krav på forskningspolitiken

Forskning är geopolitik

Sedan den förra forskningspropositionen 2024 har den regelbaserade världsordningen försvagats och blivit mer transaktionell till sin karaktär. Forskning och teknikutveckling står i centrum i den globala maktkampen mellan Kina och USA. Sverige har som liten men öppen ekonomi byggt sitt välstånd på samarbete och frihandel. Fortsatt internationellt samarbete inom viktiga teknikområden är därför avgörande för vår konkurrenskraft.

AI förändrar forskningen i grunden

Nästa AI-våg kommer med stor sannolikhet att träffa utbildning och forskning. Redan idag kan AI utföra vissa uppgifter på en nivå som närmar sig eller till och med överträffar mänskliga experter. En framtid där AI utmanar genom att både formulera hypoteser och genomföra analys skulle för såväl näringsliv som för universitet och högskolor innebära en mycket stor strukturell utmaning.

Kina som framväxande ledande tekniknation

Inom allt fler branscher närmar sig Kina en globalt ledande roll och kinesiska företag utmanar Europas industri.

Hur Sverige ska förhålla sig till allt detta, inklusive balansen mellan samarbete och säkerhet, är en central fråga som kopplar till vår framtid som ledande industri- och forskningsnation.

En demografisk kris vid horisonten

En minskande befolkning och allt färre unga får stora konsekvenser för världs-ekonomin. Allt annat lika innebär mindre arbetskraft en lägre tillväxt, lägre produktionstakt och i förlängningen ett lägre välstånd. Ökad produktivitet genom innovationer och automatisering kommer sannolikt att bli avgörande för att klara välståndet.

Näringslivet har med sin nära koppling till marknaden och kapacitet att omsätta kunskap till innovationer en kritisk roll. Förutsättningarna för företagen att investera i forskning måste därför stärkas.

En historisk europeisk upprustning

Näringslivet spelar en avgörande roll i att bygga upp Europas försvarsförmåga. Startups med innovativa lösningar, industrin med skalbarheten och produktionskapaciteten. Behovet av försvarsrelevant forskning och kompetens i samverkan med näringslivet kommer att stiga.

Gråzonen mellan civil och militär teknik ökar vilket ställer höjda krav på säkerhet och möjliggörande av dubbel användning.

Så ökar vi Sveriges attraktionskraft i en ny värld

Samtidigt som världen har förändrats; geopolitiskt, teknologiskt och alltmer AI-driven, är den svenska forskningspolitiken fortfarande till stor del organiserad för 1990-talet.

En förklaring är vår styrka i forskningspolitiska analyser men svaghet i politiskt genomförande och förändring. Antalet forskningspolitiska utredningar som lett till skarpa politiska förslag är få. Forsknings- och innovationspropositionen har utvecklats till ett viktigt instrument för samordning av anslagsfördelning men tappat sin roll som reforminstrument.

Under kommande mandatperiod måste forskningspolitiken därför bli bättre på att leverera reformer. Det svåra omvärldsläget kräver det. Den snabba teknikutvecklingen kräver det. Inte minst krävs det om Sverige ska kunna vända den relativt svaga utvecklingen av företagens FoU-investeringar jämfört vår omvärld.

1. Gör Sverige till förstahandsvalet för företagens FoU

Sverige är fortfarande en stark forskningsnation men konkurrensen om företagens forskningsinvesteringar är hård. Nuvarande investeringsnivåer räcker inte på sikt om Sverige ska behålla sin starka position i den globala kunskapsekonomin.

Förslag:

- **Ett skarpt forskningspolitiskt mål för Sverige om minst 4 procent av BNP till forskning.**

Det är talande att Sverige, som har högst forskningsintensitet i EU, hamnar långt ner i en jämförelse mot amerikanska delstater. Kalifornien och Massachusetts har exempelvis en forskningsintensitet som är mer än dubbelt så hög som Sverige och gapet fortsätter att växa. Sverige måste nu sätta en tydlig och ambitiös riktning för fortsatt ökade investeringar för att inte hamna ytterligare på efterkälken.

- **Inför kraftfulla FoU-skatteincitament:** Med hänsyn till den internationella konkurrensen är det viktigt att Sverige ständigt utvärderar och anpassar skattevillkoren för att bibehålla det forskande näringslivets konkurrenskraft.

Det befintliga FoU-avdraget bör förenklas och breddas. Ett nytt incitament bör införas baserat på förslaget om ett kostnadsavdrag.

Finansieringen av ett nytt skatteincitament ska inte ske på bekostnad av annan verksamhet som också driver FoU-investeringar. Det inkluderar kommande satsningar på excellenskluster för banbrytande teknikområden som Vetenskapsrådet ansvarar för tillsammans med Vinnova samt annan verksamhet som möjliggör för universitet och högskolor att få beviljat konkurrensutsatta forskningsanslag för FoU-samverkan med företag.

- **Strategiska forsknings- och innovationssatsningar som driver företagens FoU:** Forskningsprogrammen måste i sitt genomförande vara långsiktiga samt utgå från näringslivets breda behov och styrkeområden för att säkerställa långsiktig nytta.

Satsningarna inkluderar både breda möjliggörande teknikområden som AI och kvantteknik samt områden som speglar det kunskapsintensiva näringslivet. Exempelvis life science, skogen, stålet och gruvorna där Sverige har viktiga råvarutillgångar och framgångsrik exportindustri.

2. Öka värdet av de offentliga investeringarna i FoU

Sverige kan inte gå in i 2030-talet med ett forskningssystem för en annan tid. Inte minst gäller det viktiga frågor kring tillvaratagande och nyttiggörande av forskningsresultat.

Sverige står i kontrast till framgångsrika jämförelseländer som Danmark, Nederländerna och Schweiz med en betydligt mer sammanhållen forskningspolitik som inkluderar näringslivets forskning. I jämförelse med Sverige är forskning i högre grad en tillväxtpolitisk fråga som diskuteras i termer av excellens, företagande, innovation och konkurrenskraft.

Förslag:

- **Ett svenskt AI-råd för forskning och högre utbildning:** AI har potential att höja forskningsproduktiviteten kraftigt, inte minst i kombination med framtida kvantdatorer. Det amerikanska Genesis Mission är ett exempel på en satsning med målsättning att med hjälp av AI och kvantberäkningar fördubbla forskningsproduktiviteten på tio år inom ett urval av viktiga teknikområden, bland annat fusionskraft. På sikt kan AI komma att förändra forskningen i grunden, inte minst som institution. Ett svenskt AI-råd för forskning och högre utbildning skulle kunna ge konkreta förslag och stöd kring hur svenska lärosäten kan möta och förhålla sig till den snabba AI-utvecklingen samt ge råd till regeringen i frågor kring AI och forskning.
- **En långsiktig lösning kring ökat och breddat nyttjande av vår storskaliga forsknings- och teknikinфраstruktur.** Sverige har framgångsrikt byggt stora forskningsinfrastrukturer som ESS, MAX IV och SciLifeLab, men är svagt när det gäller det politiska åtagandet och engagemanget kring drift och breddat nyttjande. Något tillspetsat skulle man kunna hävda att Sverige har investerat i mångmiljardanläggningar, utan en tydlig plan för den långsiktiga driften och

nyttiggörandet. Det är en dålig affär rent samhällsekonomiskt. På samma sätt som investeringar i järnväg och kraftnät underförstått innebär en långsiktigt åtagande för drift och underhåll måste samma sak gälla för forskningsinfrastruktur. Inte minst när det gäller nyttan för näringslivet. Kontrasten mot länder som Japan och Sydkorea är stor. Där finns ett tydligt och långsiktigt politiskt åtagande som tillser att viktig forskningsinfrastruktur kan nyttjas av såväl akademi som näringsliv för att bygga konkurrenskraft. Inte minst när det gäller nyttan för näringslivet.

- **Bättre tillvaratagande av forskningsresultat**

En strategisk hantering av kunskapsbaserade tillgångar är avgörande för att forskningsresultat ska kunna kommersialiseras. En avgörande faktor är exempelvis ägandefrågan, som idag är allt annat en enkel. Regelverken och deras tillämpning behöver ses över. Den samlade inriktning för immaterialrätten som regeringen presenterat behöver också fortsätta genomföras.

3. Säkra återväxten av forskarutbildad kompetens

Andelen svenskar i befolkningen som påbörjar en forskarutbildning har enligt UKÄ halverats på bara tio år. Det är en dramatisk utveckling som hotar vår kunskapsbas på den högsta nivån. Hur får vi fler svenska doktorander? Hur får vi fler internationella doktorander att stanna kvar i Sverige efter disputation? Detta blir allt mer centrala frågor för vår långsiktiga konkurrenskraft.

Förslag:

- **Öka andelen svenska doktorander:** Grundutbildningen måste stärka svenska studenters konkurrenskraft och förberedelse för en forskarutbildning. Det låga antalet svenska doktorander är på sikt ett hot mot den svenska kompetensbasen på högsta nivån.
- **Stärk Sveriges attraktionskraft för internationella forskare efter disputation:** 80 procent av alla doktorander inom AI är internationella. Det ställer mycket höga krav på att få så många som möjligt att stanna kvar i Sverige efter examen.
- **Främja forskningsmiljöer med stark näringslivsrelevans:** Det finns en positiv korrelation mellan samverkan och medpublicering med företag å ena sidan och arbete i näringslivet efter examen å andra sidan. Doktorandutbildningen måste därför i högre grad förbereda den majoritet av disputerade som fortsätter sin karriär utanför akademien.

Några avslutande ord

I en ny tid av ökande geopolitisk konkurrens, snabb teknikutveckling och växande kompetensbrist går det inte längre att ta det svenska välståndet för givet.

Det blir alltmer tydligt att Sverige står inför ett vägval: Antingen fortsätter vårt land att långsamt tappa mark i en tid när andra forskningsnationer springer snabbare, eller så växlar vi upp och ser till att Sverige blir förstahandsvalet för företagens FoU.

Vi har en väldigt bra grund att stå på, med starka universitet och en bredd av viktiga forskningsfinansiärer. Inte minst har vi ett för vårt lands storlek unikt diversifierat näringsliv med hög förmåga att omvandla kunskap till innovationer. Utgångsläget är gott.

Men det kommer att krävas tydligare prioriteringar av resurser, skarpare reformer och en politik som sätter konkurrenskraften i fokus för att lyckas. Den här rapporten kan ses som ett första steg. Svenskt Näringsliv bidrar gärna till det fortsatta arbetet.

www.svensktnaringsliv.se

Storgatan 19, 114 82 Stockholm

Telefon 08-553 430 00

Tryck: Arkitektkopia AB, Bromma, 2026